

Pravno shvaćanje Ustavnog suda o
procesnoj pretpostavci normiranoj
odredbom čl. 22/1. Zakona o
medijima

Damir Jelusić, dipl. iur.*

Zakonom o medijima je medijskopravni institut prava na objavu odnosno publikaciju ispravka uređen na način da je normirano da pravo na tužbu za naknadu neimovinske štete, sukladno općim propisima obveznog prava, ima samo ona osoba koja je prethodno od nakladnika zatražila objavljivanje ispravka informacije odnosno, alternativno, ne *in cumulo*, isprike u slučajevima kada ispravak nije moguće publicirati. *Ergo*, posrijedi je pozitivna procesna pretpostavka ili tzv. *processa smetnja*, što znači da je parnični sud, ako utvrdi da oštećenik u procesnoj ulazi tužitelja nije ispunio navedenu procesnu pretpostavku odnoсно da u pretparničnom svojstvu tražitelja ispravka od nakladnika medija nije zatražio objavu ispravka, ili da ju je zatražio nepravovremeno, tužbu dužan odbaciti kao nedopuštenu procesnom odlukom, rješenjem, bez ulaska u raspravljanje o meritumu stvari. U ovom čemo, pak, stručnom radu navedenu procesnu pretpostavku sagledati kroz prizmu jedne ustavnosudske odluke u kojoj je Ustavni sud Republike Hrvatske deklarirao ustavnopravni stav prema kojem ako je oštećenik u svojstvu tražitelja ispravka počinio neki manji procesni *faux pas*, ili ako je zahtjev za objavu ispravka na neki način imperfektan, deficitaran ili insuficijentan, navedeni propust ne treba tretirati i vrednovati na pretežano formalistički ili, čak, ekscesivno formalistički način jer je pravo na ispravak ne samo ustavno i konvencijsko nego i temeljno ljudsko pravo koje nije ograničeno nijednim drugim ljudskim pravom.

Ključne riječi: Ustavni sud, Zakon o medijima, ispravak informacije, povreda prava osobnosti.

1. UVOD

Zakonom o medijima¹ je medijskopravni institut prava na objavu odnosno publikaciju ispravka uređen na način da je normirano da pravo na tužbu za naknadu neimovinske štete, sukladno općim propisima obvez-

2 Izrazi u ovom radu korišteni u muškom rodu, primjerice oštećenik, rođno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

procesnu pretpostavku odnosno da u pretparničnom svojstvu tražitelja ispravka od nakladnika medija nije zatražio objavu ispravka, ili da ju je zatražio nepravo-
vremeno, tužbu dužan odbaciti kao nedopuštenu procesnom odlukom, rješenjem, bez ulaska u raspravljanje o meritumu stvari. U ovom ćemo, pak, stručnom radu navedenu procesnu pretpostavku sagledati kroz prizmu jedne ustavnosudske odluke u kojoj je Ustavni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Ustavni sud) deklarirao ustavnopravni stav prema kojem ako je oštećenik u svojstvu tražitelja ispravka počinio neki manji procesni *faux pas*, ili ako je zahtjev za objavu ispravka na neki način imperfektan, deficitaran ili insuficijentan, navedeni propust ne treba tretirati i vrednovati na pretjerano formalistički ili, čak, ekscesivno formalistički način jer je pravo na ispravak ne samo ustavno i konvencijsko nego i temeljno ljudsko pravo koje nije ograničeno nijednim drugim ljudskim pravom.

2. NORMATIVNI OKVIR

Na najvišoj normativnoj razini, u Ustavu Republike Hrvatske³, normirano je temeljno ustavno pravo prema kojem se jamči pravo na ispravak svakomu komu je javnom viješću povrijeđeno Ustavom i zakonom utvrđeno pravo. Drugo, na konvencijskoj razini, Općom deklaracijom o ljudskim pravima⁴ propisano je da nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom ili dopisivanje, niti napadima na njegovu čast i ugled, kao i da svatko ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada. Treće, na istoj normativnoj razini, dakle nadzакonskoj, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima⁵ jamči, na identičan način, da nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni život, obitelj ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast ili ugled, te da svatko ima pravo na pravnu zaštitu protiv takvog miješanja ili napada. Na zakonskoj razini ZM, osim jamčenja samog prava, čitavim nizom procesnih odredaba regulira kako sam institut prava na objavu ispravka odnosno isprike kada ispravak nije moguć, tako i proceduru

objave istog, razloge zbog kojih glavni urednik medija može otkloniti objavu i, *in fine*, sam posebni pamični postupak radi objave ispravka spornih informacija koji je oštećeniku na dispoziciji ako glavni urednik medija ne objavi ispravak ili ga objavi na nezakonit i nedopušten način. Zaključno, na podzakonskoj razini, objave je ispravka u elektroničkim medijima regulirana Pravilima za ostvarivanje prava na ispravak u programima pružatelja audio i audiovizualnih medijskih usluga⁶.

3. *RATIO LEGIS* PRAVA NA OBJAVU ISPRAVKA

Mens legislatoris pri inkorporiranju ovog instituta u ZM ležao je u intenciji da se društveni konflikti i sporovi nastali publikacijom informacija u medijima, primarno riješe odnosno saniraju na način na koji su i nastali odnosno da oštećenik spornu informaciju i njome eventualno pričinjenu mu štetu promptno ispravi i sanira, ako već nije moguće potpuno, onda barem parcijalno, objavom ispravka sporne informacije. Navedena je zakonodavčeva intencija, uostalom, bjelodana i iz stilizacije zakonske odredbe koja propisuje da se nematerijalna šteta u pravilu naknađuje objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava⁷. Nadalje, gorenavedeni je *ratio legis* detektiran i u vrhovnosudskoj judikaturi - ... *Dakle, prije svega može se uočiti da objava ispravka i isprike u smislu čl. 22. st. 1. ZM predstavlja jedan od vidova naknade pretrpljene štete objavljenoj informacijom. Naknada štete isplatom u novcu sukladno općim propisima dolazi u obzir ukoliko objava ispravka ili isprike ne bi predstavljala dovoljnu naknadu odnosno ne bi bila odgovarajuća pretrpljenoj šteti objavom informacije. Iz toga očito proizlazi smisao propisivanja traženja ispravka ili isprike kao procesne pretpostavke za podnošenje tužbe za naknadu štete sukladno općim propisima obveznog prava (isplatom naknade u novcu), a taj je da se najprije pokuša da se objavom ispravka ili isprike otkloni pretrpljena šteta – dakle da to predstavljaju odgovarajuću naknadu pretrpljenoj nematerijalnoj šteti – u cilju izbjegavanja daljnjeg nepotrebnog angažiranja pravosudnih institucija*⁸... Zakonodavčeva intencija je

³ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01 - ispr., 76/10, 85/10, 147/13, 5/14, dalje u tekstu: Ustav), čl. 38/5.

⁴ Opća deklaracija o ljudskim pravima (Narodne novine - MU, br. 12/09), čl. 12.

⁵ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Narodne novine - MU, br. 12/93), čl. 17.

⁶ Pravila za ostvarivanje prava na ispravak u programima pružatelja audio i audiovizualnih medijskih usluga (Narodne novine, br. 46/10).

⁷ ZM, čl. 22/1.

⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VSRH), br. 322/2009-2.

obraćanja nakladniku iz tog propisa zato treba tumaći u kontekstu čl. 40. - 45. ZM-a kojim se cjelovito regulira materija ispravaka informacija (u postupku kod glavnog urednika). Zbog navedenog, sud prvog stupnja je pogrešno ocijenio da je tužiteljčinu tužbu valjalo odbaciti zbog nedostatka procesne pretpostavke iz čl. 22. st. 2. ZM-a. Na drugi se, pak, žalbeni razlog od odlučnog značaja referirao stavom po kojem je ... iz priložene punomoći u predmetnom spisu vidljivo da je tužiteljica ovlastila punomoćnike iz Z. da je zastupaju u postupku radi naknade štete, ovog predmetnog, kako kod suda prvog stupnja, tako i izvan suda i drugih državnih organa, a sve radi zaštite i ostvarenja njenih na zakonu osnovanih prava i interesa. Time je, kako se i u žalbi ističe, tužiteljica priznala sve pravne radnje tih punomoćnika koje su u svezi sa vođenjem predmetnog spora, pa tako i onog koji se odnosi na podnošenje zahtjeva za objavljivanje ispravka sporne informacije, odnosno isprike ... Nastavno, u ponovljenom postupku, prvostupanjski sud opetovano odbacuje tužbu uz obrazloženje po kojem se ... tužiteljčin zahtjev za ispravak objavljene sporne informacije u konkretnom slučaju ne bi mogao smatrati urednim i potpunim, obzirom na činjenicu što je tuženik istaknuo prigovor da uz isti nije bila dostavljena punomoć za zastupanje tužiteljice, a ona nastavno, s tim u svezi, nije dostavila (niti ponudila) dokaze iz kojih bi proizlazilo suprotno (da je uz taj zahtjev bila priložena punomoć osnovom koje je ona opunomoćila spomenute punomoćnike glede podnošenja toga zahtjeva) tako da se (i) zbog toga ne bi moglo smatrati da je ona prije podnošenja nazočne tužbe ispunila procesne pretpostavke za istu u smislu odredbe iz čl. 22. st. 2. Zakona o medijima. Naime, osoba na koju se odnosi informacija kojom su povrijeđena njezina prava i interesi zahtjev za ispravak informacije mora podnijeti ili osobno i isto potpisati ili putem punomoćnika, time što u tom slučaju uz zahtjev mora biti priložena i punomoć za podnošenje zahtjeva potpisana od osobe koja traži ispravak. Dakle, prema čl. 22. st. 2. Zakona o medijima pretpostavka za nastavno utuženje, obzirom da je zakonodavčeva intencija prigodom inkorporiranja te odredbe u Zakon bila u tomu da se što više sporova nastalih povodom publikacije spornih informacija u medijima riješi izvanstuskim putem. Stoga je očito da se radi o prisilnoj (kogenitnoj) odredbi *lex specialis* koja, kao takva, onemogućuje ikakvu nastavnu (nakon protoka zakonskog roka za obraćanje nakladniku ...) konvalidaciju pa tako i glade zatraženog ispravka podnesenog od strane neovlaštene

n, ostala samo intencija jer se zanemariv odnagatelan broj ove vrste društvenih konflikata nekonfliktnim izvanstuskim mirnim putem, nem pricinjene štete promptom objavom i, ili isprike kada objava ispravka objektivno nije u, u roku i formi propisanoj ZM-om. O razlozima ovog stanja višekratno pisali pa se nećemo neponavljati upućujući čitatelje koje navedeno alno zanimaju na ispitivanje tih stručnih radova.

NJENICE I OKOLNOSTI ONKRETNOG SLUČAJA

konkretnom je ustavnosudskom postupku¹⁰ sud ukinuo rješenje revizijskog, drugostupnog i prvostupanjskog suda, te predmet vratio na ponovljeni postupak. Naime, posrijedi je dijelskopravna parnica u kojoj je tada maloljetna dca, u procesnom svojstvu tužiteljice, utuzila kog nakladnika zbog pricinjene joj neimovinske ovedom prava osobnosti jer je isti u mediju cijli adnik objavio fotografije iz amaterskog porno-kojeg je snimio njen tadašnji dečko i učinio ga nim javnosti zbog čega je, uzgred budi rečeno, pravomoćno osuđen na kaznu zatvora u traja-2 godine. Po provedbi dokaznog postupka pr-anski je sud rješenjem¹¹ odbacio tužbu iz dva oporavna razloga, prvo zbog toga što je zauzeo shvaćanje da se tužiteljica zahtjevom za objavu a, umjesto glavnom uredniku, morala obratiti kom nakladniku, i drugo, jer je punomoć danu oćnicima smatrao neurednom i nepotpunom. tupanjski sud, potom, usvaja tužiteljčinu žal-ida rješenje o odbacju. U obrazloženju je rje-u odnosu na prvi žalbeni razlog od odlučnog on, deklarirao pravni stav po kojem ... obaveza ika da zatraži objavu ispravka, predstavljajući izraz nacija odštetnog prava da oštećenik, sukladno a zabrane zloupotrebe prava, mora poduzeti sa rane što je u njegovoj mogućnosti da se smanji dnosno ublaže posljedice štetne radnje... Pojam

¹⁰ Jelusić, Pravo na objavu ispravka i odgovora kao oblici popravne imovinske štete pricinjene objavom dezinformacija u medijima, Hrvatska pravna revija broj 7 - 8 za 2014., Hrvatska pravna revija broj 7 - 8 za 2014., Novi informator broj 4 za 2014., Pravnici u gospodarstvu broj 4 za 2014., Novi informator broj 4 za 2014., GZ-2618/1-2 od 24. svibnja 2012. i sud Republike Hrvatske, broj: U-III-4057/2013. i sud u Pulj, P-699/07-49 od 6. srpnja 2011. i sud u Pulj, GZ-2618/1-2 od 24. svibnja 2012.

osobe... Drugostupanjski sud odbija tužiteljčinu žalbu kao neosnovanu potvrđujući ispravnost citiranog procesnog stava prvostupanjskog suda na kojem se temelji odluka o odbačaju. Konačno, VSRH u svojstvu trećestupanjskog revizijskog suda reviziju odbija kao neosnovanu prihvaćajući ... kao pravilnu pravnu ocjenu sudova prvog i drugog stupnja da je ispravak zatražen od neovlaštene osobe, te da se nisu stekle pretpostavke iz čl. 22. st. 2. ZM za podnošenje tužbe, jer tužiteljica tijekom postupka nije dokazala da je navedenu punomoć uredno dostavila uz zahtjev, pa se ima smatrati kao da zahtjev nije ni podnesen. Stoga su neosnovani revizijski navodi kojima se tumači suprotno, pa tim navodima nije dovedena u sumnju pravilnost i zakonitost pobijane odluke¹³...

5. TUŽITELJIČINA USTAVNOPRAVNA ARGUMENTACIJA

U podnesenoj ustavnoj tužbi, nakon iscrpljenja redovnog pravnog puta, tužiteljica je napala procesno-pravne stavove parničnih sudova svih triju instanci o nedopuštenosti tužbe smatrajući da joj je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na pristup sudu koje je sastavni dio prava na pravično suđenje jer je ... eventualni nedostatak punomoći, kraj nespornog utvrđenja da je nakladnik zaprimio zahtjev za ispriku i ispravak i u odgovoru na tužbu priznao da se tužiteljica obratila sa zahtjevom za ispravak i ispriku putem punomoćnika, i gdje je nesporno tko se kome obraća i zašto, u grubom nesrazmjeru s odlukama sudova da ne sude o meritumu u ovom predmetu ... Zaključuje, naposljetku, da su je sudovi ... opisanim postupanjem stavili u neravnopravan položaj te da su pravo na ugled i čast ograničili pravom na slobodu informiranja te ističe da obzirom da su čast i ugled vrijednosti istog ustavnog ranga kao i sloboda informiranja nema razloga da se tužiteljici stavlja posebne zakonske prepreke i otežani uvjeti za ostvarivanje njenih prava na naknadu štete...

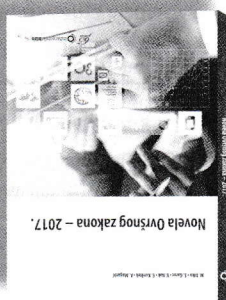
6. USTAVNOSUDSKA OCJENA I STAVOVI

Ustavni sud je osnovanost tužbe razmotrio i analizirao s aspekta ... ustavnog prava na pravično suđenje propisanog člankom 29. stavkom 1. Ustava koje jamči i zaštiti od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka

drugih nadležnih tijela koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, upućuju na zaključak o arbitrarnosti u postupovnom i/ili materijalnom pravnom smislu... navevši dalje da je ... navode podnositeljice o istoj činjeničnoj i pravnoj stvari ispitati s aspekta ranijeg stajališta Vrhovnog suda¹⁴... citirajući nastavno relevantni fragment obrazloženja vrhovnosudske odluke - ... Kad se i ako se citirana odredba (članak 22. stavak 2. ZM-a, op. Ustavnog suda) tumači gramatički, slijedilo bi da uvjet za tužbu nije ispravak nego "zatraženje" objave ispravka od nakladnika bez ikakvog određenja forme ili sadržaja takvog traženja. Ono bi, dakle, bilo moguće i dopustivo (jer nije ničim zabranjeno usmenim putem, pa i implicitno... S obzirom da "traženje" nije opisano, nakladnik ga može jednostavno negirati kao takvo, ma kakav sadržaj ono imalo. Logički, pravno i etički: uvjetovati zaštitu postojećega Ustavom zajamčenog prava ostvarivanjem nemogućih uvjeta ne može biti sadržajem i svrhom Zakona ... Odredbom iz čl. 38. st. 4. Ustava RH zajamčeno je pravo na ispravak škodljive informacije, odnosno to se pravo jamči svakome komu je javnom viješću povrijeđeno Ustavom utvrđeno pravo. Zato je u samom temelju zahtjeva za objavu ispravka (pa i kada je taj zahtjev procesna pretpostavka dopustivosti tužbe za naknadu štete) nužno uključeno navedeno subjektivno pravo bazirano na Ustavu... S obzirom da su po ocjeni ovog suda, čast i ugled vrijednosti istog ustavnog ranga kao i sloboda informiranja nema razloga da se oštećeniku stavlja posebne zakonske zapreke i otežani uvjeti za ostvarenje njegovih prava na naknadu štete. Prema tome, valja naglasiti da pravo na čast, ugled i dostojanstvo (zajamčeno Ustavom, ZM-om, Općom deklaracijom o pravima čovjeka - čl. 12., Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima - čl. 17.) predstavlja temeljno ljudsko pravo koje nikada i nigdje nije ograničeno ikakvim medijskim pravima. S druge strane, medijska prava su uvijek ograničena pravom na zaštitu časti i ugleda, kako to izričito proizlazi iz čl. 3. st. 3. ZM-a, ali i iz čl. 10. st. 2. Europske konvencije o ljudskim pravima... Deklarirajući ustavnopravno shvaćanje, Ustavni sud ustvrdio je da je ... sam Vrhovni sud citiranim rješenjem protumačio cilj i svrhu članka 22. stavka 2. ZM-a. Iz citiranog stajališta Vrhovnog suda proizlazi da je činjenica da je netko zatražio ispravak informacije (premda imperfektan) dostatan osnova za ostvarenje tog prava, odnosno da bi zauzimanje suprotnog stajališta predstavljalo pretjerani formal-

¹³ VSRH, Rev-253/13-2 od 12. ožujka 2013.

¹⁴ VSRH, Rev-1553/09 od 24. studenoga 2009.

Novela cijena: 120,00 kn
Cijena: 250,00 kn
Broj stranica: 189
rujan 2017.

Autori:

- Mihaljo Dika, professor emeritus
- dr. sc. Aleksandra Maganić
- Slavica Garac, dipl. iur.
- prof. dr. sc. Eduard Kunštek
- Vinka Ilak, dipl. iur.

Novela Ovršnog zakona – 2017.

¹⁵ Ustavni sud, broj: U-III-6791/2014 od 30. svibnja 2018.
¹⁶ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne no-
vine, br. 99/99, 29/02, 49/02 - pročišćeni tekst).

Ustavni sud je predmetnom ustavnosudskom od-
lukom, a podsjećamo da su njegova ustavnopravna
shvaćanja obvezna za sve na temelju odredbe čl. 31.
Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvat-
ske¹⁶, postavio smjerokaz parničnim sudovima da u
medijiskopravnim parnicama koje se vode radi nakna-
de neimovinske štete pricinjene medijskim dezinfo-
macijama uključivo, dakako, izvansudski pretparnični
postupak koji im prethodi, zahtjev za objavu ispravka
odnosno isprike kada ispravak nije moguć moraju pro-
matrati i sagledavati *cum grano salis*, a ne rigidno i eks-
cesivno formalistički, što uključuje i toleriranje manjih
imperfektnosti i insuficijencija bilo u samom zahtjevu,
bilo u cijelom postupku traženja i objave ispravka kao
pozitivne procesne pretpostavke. Razlog leži u činjen-
ci što je pravo na ispravak ustavno pravo, a pravo na
ugled, čast i dostojanstvo ustavno i konvencijsko te-
meljno ljudsko pravo neograničeno drugim pravima
pa tako i ustavnim i konvencijskim pravima na slobodu
medija, slobodu informiranja, slobodu mišljenja i slo-
bodu izražavanja misli.

7. ZAKLJUČAK

nice. Subjektivno se ugled i čast, kao Ustavom zaštićena
dobra, iskazuju kroz uvježavanje okoline i osobni osjećaj
vrijednosti. Ustav pruža zaštitu i dostojanstvu kao svoj-
stvu svakog čovjeka, ali i njegovoj vanjskoj subjektivnoj
manifestaciji. Ova zaštita, stoga, zahvaća i intimnu sferu
pojedina, odnosno i njegov osobni život¹⁵ ...

zam koji stranci/oštećeniku uskraćuje pravo na naknadu
štete. Uz navedeno, a u svjetlu specifičnih okolnosti kon-
kretne situacije (malodobnost podnositeljice u vrijeme
snimanja spornog filma i fotografija, objava informacije
tri godine nakon nastanka spornog filma), Ustavni sud
ocjenjuje pretjerano formalističkim stajalište Vrhovnog
suda i nižeinstupanjskih sudova prema kojem se, budući da
uz podnesak podnesen zahtjev za ispravak informaci-
je podnositeljica nije dostavila punomoć za zastupanje,
ima smatrati da zahtjev nije ni podnesen u smislu članka
22. stavka 2. i članka 40. stavka 3. ZM-a. Ustavnom sudu
ne preostaje drugo nego utvrditi da je u konkretnom slu-
čaju riječ o isuviše formalističkom tumačenju mjerodav-
nih normi ZM-a, koje odstupa od stajališta koje je Vrhovni
sud izrazio u svojem ranijem rješenju. Stoga, Ustavni sud
utvrđuje da je osporenim rješenjima podnositeljici povri-
jedeno ustavno pravo na pravичno suđenje zajamčeno
članom 29. stavkom 1. Ustava ... Nadovezujući se na
citirano, nastavno citiramo ustavnopravni stav o ustav-
nom pravu na čast, ugled i dostojanstvo deklariran u
obrazloženju jedne krajnje recentne ustavnosudske
odluke - "... Ustavni sud naglašava da Ustav svakom jamči
poštovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života,
dostojanstva, ugleda i časti. Dostojanstvo čovjeka ključ-
ni je čimbenik koncepta prava i dužnosti čovjeka. Svako
ljudsko biće ima dostojanstvo već samom činjenicom
što pripada ljudskom rodu. U ljudskom dostojanstvu svi
su ljudi jednaki u svojim pravima i obvezama koja pro-
izlaze iz ljudske prirode. Dostojanstvo je nepovredivo,
jer proizlazi iz ljudske jednakosti. Ono pripada svakome
i to svakome jednako. Ugled i čast vanjske su manife-
stacije ljudskog dostojanstva kao zbir etičkih vrijednosti
koje pojedinac ima kao član određene društvene zajed-